

NATURLIG VIRKELYST

Jægerforbundets input til

NATURPAKKEN

DANMARKS
JÆGERFORBUND

**DANMARKS JÆGERFORBUND ARBEJDER FOR
MEST MULIG JAGT OG NATUR**

INDHOLD

MEST MULIG JAGT OG NATUR	5
NATIONAL NATURSTRATEGI	6
BEDRE INFORMATION	9
NATUROVERVÅGNING	10
MARKVILDTINDSATSEN: ET STORT NATURPROJEKT I LANDBRUGSLANDET	12
BINDENDE UDPEGNING AF §3-NATUR	14
LANDBRUGETS RAMMEVILKÅR	16
LANDSKABS- OG BIOTOPFORBEDRENDE BEPLANTNINGER	18
PRIVAT KØB AF JORD	22
SØNETVÆRK	24
ETABLERING AF STENREV	28
GENSKABELSE AF VEGETATION I FJORDENE	30
REVIDERING AF SKOVSTRATEGI	32

MEST MULIG
* JAGT OG NATUR

MEST MULIG JAGT OG NATUR

I Danmarks Jægerforbund arbejder vi for mest mulig jagt og natur. Vi dyrker vores interesse i naturen - og jo mere og bedre natur, jo mere og bedre jagt.

Med dette input til miljø- og fødevareministeriets Naturpakke kommer vi med vores bud på, hvordan naturindsatsen med fordel kan prioriteres og hvilke mere konkrete indsatser, vi mener bør til for, at vi på kortere og længere sigt kan få mere natur med en højere naturværdi i Danmark.

Noget af det vigtigste i processen med regeringens naturpakke er, efter vores opfattelse, at Natur- og Landbrugskommissionens rapport fra 2013 inddrages aktivt. Det arbejde, kommissionen lavede, er et af de største og mest fokuserede arbejder, der er sket i naturstrategisk sammenhæng i Danmark i mange år. Ikke at bruge et sådant arbejde, der er bredt funderet både politisk og i organisationerne, vil være spild af ressourcer og til skade for naturen.

Venlig hilsen
Danmarks Jægerforbund

Claus Lind Christensen
Formand

NATIONAL NATURSTRATEGI

Målsætning

At skabe en langsigtet og bred politisk platform for den danske naturindsats, hvor der skal skabes et grundlag for udviklingen af naturen de næste 30-40 år frem i tiden.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Problem

Naturen i landbrugslandet tager tid, og der skal planlægges 30-40 år frem i tiden. Gør man ikke det, er det begrænset, hvor meget naturen når at rykke ind og få fodfæste.

Strukturudviklingen i landbruget og den kraftige effektivisering inden for de forskellige driftsgrene har betydet, at de lysåbne arealer som enge og overdrev i mange tilfælde har mistet deres produktionsmæssige værdi og dermed det økonomiske incitament til at pleje dem.

På intensivt drevne landbrugsarealer er det økologiske rum meget begrænset, hvilket betyder, at landbrugslandets arter har været i kraftig tilbagegang de sidste 50-60 år. Landmanden bliver på ingen måde motiveret til at gøre en indsats for at fremme biodiversiteten i landbrugslandet. Frygt for at miste dyrkningsret, harmoniregler og uklare regler i landbrugsstøtteordningerne afholder mange fra at gøre en indsats.

*Intensiv dyrkning af landbrugsafgrøder levner ikke meget plads til biodiversitet og virker ofte som barrierer for spredning af landbrugslandets arter. Derfor foreslår Danmarks Jægerforbund, at alle større landbrug skal have en biodiversitetsplan.
Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

Løsning

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at der udarbejdes en national naturstrategi med klare mål, som sikrer en langsigtet planlægning af arealudnyttelsen i Danmark. Ved langsigtet planlægning kan der - som beskrevet i Natur- og Landbrugskommissionens rapport - tages højde for:

- At der skabes mere sammenhængende natur
- At dyrkningsikkerhed på robuste arealer sikres
- At klimatilpasning integreres i natur- og kvælstofindsatsen.

Langtidsplanlægning er et nøglebegreb, og det skal ske frivilligt med inddragelse af lodsejere.

Arbejdet med at indføre målrettet regulering af landbrug er yderst vigtigt, da en regulering baseret på emission fra husdyrproduktion og arealernes evne til at tilbageholde næringsstoffer både vil sikre en bæredygtig drift af landbrugsjorden og øge landmandens motivation til at udnytte miljøeffektiviseringer.

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at der i forbindelse med indførelse af målrettet regulering opsættes klare mål for bevarelse af biodiversitet, levesteder og spredningskorridorer på både ekstensivt og intensivt drevne arealer.

Danmarks Jægerforbund foreslår, at der i tilfælde, hvor mindre naturarealer i dårlig tilstand blokerer for udvidelser af eksisterende husdyrbrug, gives mulighed for at lave erstatningsnatur, som skal være på mindst det dobbelte areal. Landmanden skal forpligtes til at holde det nye naturareal i god tilstand, og denne forpligtigelse skal tinglyses på ejendommen.

Landbrugsjorden bør klassificeres efter, hvor egnet den er til intensiv landbrugsproduktion, og der udbetales en engangserstatning til arealer, der pålægges en ekstensivering. Den ændrede drift tinglyses på ejendommen. Dette sikrer det enkelte landbrugs langsigtede planlægning, som også Natur- og Landbrugskommissionen beskriver.

*En ændret produktionsform i landbruget kræver langtidsplanlægning, så investeringerne i produktionsapparatet kan tilpasses de "naturgivne" forhold. I områder med intensiv fødevarerproduktion vil det kræve en langsigtet tankegang og planlægning, for der kan omlægges til en mere ekstensiv og/eller specialiseret fødevarerproduktion, der indbefatter naturpleje.
Foto Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

I forbindelse med klassificering af landbrugsjorden vil der opstå behov for jordfordeling. Bedre jordfordeling vil skabe en ny struktur på landbrugene. Nogle vil være særdeles intensive og højproduktive, andre landbrug vil til gengæld bestå af ekstensive arealer og have naturpleje som driftsgren. Med muligheden for at samle disse arealer på færre lodsejere øges arealernes produktionsmæssige værdi og incitamentet til naturpleje. Danmarks Jægerforbund kan derfor bakke op om Natur- og Landbrugskommissionens anbefaling 34 om bedre jordfordeling.

For at sikre biodiversiteten i landbrugslandet foreslår Danmarks Jægerforbund, at der indføres en pointordning i stil med den, der findes for biotopplaner i forbindelse med udsætning af fuglevildt. Pointsystemet skal udformes, således at kombinationer og placeringer af tiltag, som opfylder vildtets krav til levesteder, har størst vægt.

En sådan "biodiversitetsplan" på alle større landbrug vil sikre bevarelsen af levesteder og spredning af landbrugslandets arter.

Billedet viser en mark, hvor der er brugt græsudlæg som efterafgrøde. Efter 27. oktober er plantedækket nedvisnet, og fødeudbuddet er forsvundet. Selvom marken ikke må jordbehandles før 1. februar, da det er sandjord, yder efterafgrøden nu intet i forhold til at beskytte og forbedre biodiversiteten, hvilket var formålet med etablering af miljøfokusområder (MFO).

Foto: Jakob Bergmann Nielsen, Danmarks Jægerforbund

Billedet viser en efterafgrøde, hvor der indgår flere kvælstoffikserende arter. Denne type efterafgrøde må ikke bruges i Danmark til at opfylde kravet om MFO og pligtige efterafgrøder, men kan godt bruges i andre EU-lande til opfyldelse af disse krav. Billedet er taget den 20. november, hvor efterafgrøden var 70-80 cm høj. Denne efterafgrøde vil yde god dækning og et rigt fødeudbud til mange arter langt hen på vinteren.

Foto: Jakob Bergmann Nielsen, Danmarks Jægerforbund

Natur- og Landbrugskommissionens forslag nummer 1 anbefaler følgende:

- Der skal formuleres et politisk forpligtende, overordnet og ambitiøst mål for udviklingen af arealet med natur og skov i Danmark frem mod 2050.
- Der skal udarbejdes en national strategi for, hvordan og hvornår målet om 'gunstig bevaringsstatus' for beskyttede arter og naturtyper skal opfyldes i Danmark. Danmark skal samtidigt arbejde for, at der udarbejdes en tilsvarende, fælles EU-strategi.

Natur og Landbrugskommissionens forslag nummer 34 anbefaler følgende:

- Landbrug skal inden for rammerne af statsstøttere reglerne fritages for tinglysningsafgifter ved erhvervsmæssig betinget jordfordeling.

BEDRE INFORMATION

Målsætning

At lodsejere i højere grad tager hensyn til naturen, fordi der både er forståelse og ejerskab for nødvendigheden af at tage ansvar for at beskytte og udbygge vores natur.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Problem

Vi oplever under tiden manglende forståelse for værdien af naturbeskyttelse og udvikling af naturindholdet på lodsejerniveau. En stor del af naturforvaltningsdebatten foregår blandt NGO'er, forskere og øvrige eksperter. Der mangler ofte en dialog med de lodsejere og forbrugere, som er kerneaktører for at bevare naturen og understøtte biodiversiteten.

*Naturbegrebet er ikke entydigt. En mark med korn og en skovbevoksning med bøg adskiller sig i princippet ikke fra hinanden. Det fleste vil dog forventeligt betragte skovbevoksningen med bøg som mere natur end marken med korn, men begge steder er der tale om produktion af henholdsvis gavnræ og fødevarer.
Foto Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

Løsning

En mere nuanceret naturforståelse hos lodsejere og befolkningen i almindelighed vil være med til at sikre et større naturindhold herunder øge biodiversiteten.

Ud fra en længere tidshorisont på paradigmet "if-it-pays-it-stays" vil meget kunne ændres. I dag er incitamentet til at gøre en indsats for naturen ofte isoleret til, om det monetært kan kapitaliseres her og nu. Hvis incitamentsstrukturen ændres til, at forbrugerne efterspørger natur og biodiversitet, og lodsejere med stolthed ønsker at fremvise sine naturperler og derfor lader sine naturmæssige værdier være en del af sin markedsføring, vil naturindholdet øges og tilbagegangen i biodiversiteten bremses.

En øget informationen om værdien af intakte økosystemer, naturens dynamik og biodiversitet i almindelighed vil være med til at understøtte disse virkemidler da:

- Bevidste forbrugere forudsætter oplyste forbrugere.
- Forretningspotentialiet i naturværdier kræver oplyste lodsejere.

NATUROVERVÅGNING

Målsætning

At skabe et bedre og mere målrettet beslutningsgrundlag i relation vores indsats på naturområdet, hvor der specifikt skal sættes fokus på arter, der trækker gennem Danmark, da vi har en international forpligtigelse for disse. Samtidig skal der sikres et mere kvalificeret grundlag for forvaltningen.

Finansiering

Der foreslås en bevilling på finansloven på årligt 1,5 mio. kr. svarende til to årsværk i MVFM.

Problem

I Danmark mangler vi basal viden om mange arter såvel som habitattyper. Vi har kun i begrænset omfang fokus på arter og biodiversitet, ligesom vi ofte kun deltager i internationale overvågningsprogrammer og forvaltningsindsatser på lavt blus.

Ud over den manglende grundviden medfører manglen på overvågning, at effekten af iværksatte naturindsatser er svær eller umulig at evaluere på. Overvågning er desuden en nødvendighed, når nye indsatser skal prioriteres og målrettes.

Forvaltningsplaner og handlingsplaner udarbejdes i stigende grad på baggrund af bestandstal og/eller bestandsændringer, og det er derfor vigtigt, at vi i Danmark opnår et bedre kendskab til de lokale bestande. Ikke kun af ynglende arter, men også af f.eks. trækkende og overvintrende fugle. Det er vigtigt i forhold til fastsættelse af jagttider, og det vil også sikre, at vi fortsat opfattes som en seriøs forvaltningspartner i international sammenhæng, hvor Danmark har en særlig forpligtigelse pga. vores geografiske placering på trækfuglenes rute mod syd.

Løsning

For at sikre den bedst mulige opfyldelse af biodiversitetsstrategierne for Danmark og EU, som forpligter os til at stoppe tabet af biodiversitet inden 2020, foreslår Danmarks Jægerforbund, at der i højere grad sættes fokus på arts- og naturovervågning. Samtidig skal artsforvaltningen i højere grad foregå via forvaltningsplaner, der tager afsæt i monitorering af vildtbestandene.

Derudover foreslår vi en øget deltagelse i internationale fora, så videngrundlaget for den nationale forvaltning kan forbedres. Det vil tilmed sikre, at Danmark fortsat har indflydelse på artsforvaltning, der rækker ud over landets grænser.

Det er også vigtigt at prioritere og videreføre optællinger som f.eks. midvintertællingen af vandfugle, der i januar 2016 havde 50 års jubilæum.

MARKVILDTINDSATSEN
FORBEDRER LEVEVILKÅRENE
FOR LANDBRUGSLANDETS
FLORA OG FAUNA

MARKVILDTINDSATSEN: EN STOR NATURINDSATS I LANDBRUGSLANDET

Målsætning

At gennemføre en indsats, der forbedrer forholdene for de fugle, pattedyr og insekter i landbrugslandet, som er i tilbagegang eller truet i flere landsdele.

Denne indsats vil være målrettet mod 200.000 - 240.000 hektar, hvilket svarer til omkring 8% af det danske landbrugsland, og udføres i 100-120 markvildtlav, der vil være på plads med udgangen af 2020.

Indsatsen er en fortsættelse af Danmarks største naturprojekt i landbrugslandet - Danmarks Jægerforbunds Markvildtprojekt. Et projekt, der tegner til at blive en stor succes, hvor landmænd på tværs af skel samarbejder om at skabe naturkorridorer på tværs af ejendomme, så vildtet og den øvrige fauna har de livsnødvendige levesteder. Der skabes økologisk rum i marken og dermed grundlag for biodiversitet.

Markvildtindsatsen udmønter Naturstyrelsens forvaltningsplan for hare og agerhøns.

Finansiering

7 mio. kr. pr. år via jagttegnsmidlerne.

Midlerne vil anvendes til rådgivning om oprettelse og drift af markvildtlav, hvor der udføres monitorering af vildtet, kortlægning af naturen, planlægning og udførelse af naturforbedrende tiltag.

Problem

De seneste 50 år har dansk landbrug gennemgået en udvikling, som har skabt et fødevarerhverv i verdenseliten målt på produktivitet, kvalitet, ensartethed og sporbarhed. Professionaliseringen har haft betydning for opbygningen af vores velfærdssamfund, men effektiviseringen har også haft en pris - en mindre rig natur i landbrugslandet. Det er gået stødt tilbage for det åbne lands vilde dyr og planter, og det økologiske rum omkring markerne bliver stadig mindre. Det skal markvildtlavene rette op på ad frivillighedens vej - med hjælp fra professionelle rådgivere, fra de mange frivillige og fra Danmarks Jægerforbunds markvildtrådgivere.

Ved at finansiere Danmarks Jægerforbunds markvildtindsats fremadrettet får regeringen ejerskab til en naturindsats, der drives af frivillige landmænd, som ønsker at forbedre naturen på deres ejendomme.

Prisen for naturgenopretning pr. ha er ved opstarten af indsatsen ca. 75 kr./hektar. Dette optimeres over tid, da det i høj grad er frivillige kræfter, der lægger den nødvendige arbejdskraft.

Regeringen vil få ejerskab til en indsats, som kommer til at give et rigere dyreliv, mere varietet og naturrig landskab i landområderne.

Markvildtindsatsen er en ny måde at skabe mere natur på. Nemlig ved at inddrage landmændene på tværs af ejendomsskel og lokale ildsjæle på frivillig basis. Det skaber ejerskab og langsigtet bæredygtighed.

Løsning

I perioden 2013-2016 har Danmarks Jægerforbund stået i spidsen for markvildtprojektet, der har til formål at bremse nedgangen i nogle af landets mest karakteristiske vildtarter, der er tilknyttet landbrugslandet - blandt andet haren og agerhønen.

På frivillig basis har landmænd over hele landet deltaget i arbejdet med at skabe bedre levevilkår for vildtet i det opdyrkede land. Landmændene indgår i markvildtlav, hvor de i tæt samarbejde skaber naturkorridorer på tværs af markskel, hvor vildtet kan leve og vandre.

Foreløbige resultater:

- 56 markvildtlav pr. 1 januar 2016.
- Interesseområde på 194.000 hektar, hvor der monitoreres.
- Deltagerområde på 57.655 hektar, hvor der planlægges og gennemføres natur- og vildtpleje.
- 646 km linjeformede tiltag f.eks. vildtstriber, barjordsstriber og slåede spor.
- 239 hektar fladetiltag f.eks. udlægning af brak, vildtagre og beplantning.

De foreløbige resultater er så lovende, at Danmarks Jægerforbunds ambitioner med markvildtprojektet har udviklet sig fra at stoppe tilbagegangen af især harer og agerhøns til at skabe decideret fremgang, hvilket dog vil kræve, at markvildtprojektet går fra et projekt til en fortløbende og målrettet indsats.

Markvildtindsatsen vil også gavne andre dyrearter f.eks. småfugle, vibe, lærke, krybdyr, padder, dagsommerfugle m.v.

BINDENDE UDPEGNING AF §3-NATUR

Målsætning

At foretage en ændring af Naturbeskyttelsesloven, således at beskyttelse efter §3 ikke er en forhindring for, at der er naturindhold på den enkelte landbrugsejendom.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats, da der tages udgangspunkt i det areal, der i dag er beskyttet.

Problem

Nuværende forvaltningspraksis fra kommunerne forhindrer natur i at opstå på landbrugsarealer i omdrift.

Forvaltningen af Naturbeskyttelsesloven betyder, at natur kan "vokse ud og ind" af §3-beskyttelsen, hvilket gør, at der i landbruget er usikkerhed om retten til at anvende jorden i fremtiden. I mange tilfælde pløjes arealer med et højt naturindhold alene fordi, det ellers "risikerer" at blive beskyttet og dermed forhindres landmanden i efterfølgende at ændre arealets nye tilstand.

Overgår et areal fra at være i omdrift til at blive omfattet af §3-beskyttelse, mister landmanden friheden til at dyrke frit på arealet, og jorden mister samtidig værdi i salgøjemed og som sikkerhed ved belåning. Derfor vælger flere landmænd at jordbehandle sådanne arealer, uanset om det er hensigtsmæssigt ud fra en driftsmæssig disposition eller ej, men alene for at fastholde jordens værdi - dyrkningsmæssigt og økonomisk.

Hvis der ikke var risiko for, at arealet overgår til §3-beskyttelse, vil disse arealer ofte blot ligge urørt, og der vil indfinde sig en rigere natur.

*Billedet viser et engareal, der drives med græsslæt. Hvis arealet ikke er §3-beskyttet, og landmanden dyrker en anden afgrøde minimum hvert femte år, bevares det som omdriftsareal. Dermed sikrer landmanden, at arealet ikke bliver til permanent græs eller §3-beskyttet. Landmanden bevarer ubegrænset dyrkningsret. Ved en binding af §3-natur vil sådanne arealer udvikle sig med et højere naturindhold, end de får i dag.
Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund.*

*Billedet viser et engareal, hvor maj gøgeurt har indfundet sig. Maj gøgeurt er fredet, og dens voksesteder er beskyttet efter §3 i naturbeskyttelsesloven. På dette areal har landmanden altså mistet muligheden for at genopdyrke jorden.
Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund.*

Løsning

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at de nuværende udpegninger af §3-områder gøres bindende, hvilket vil betyde, at ca. 440.000 hektar af landskabet er sikret beskyttelse. Dette vil betyde, at landbruget vil kunne henlægge områder uden frygt for, at de på sigt mister deres dyrkningsret.

Såfremt der i fremtiden ønskes ændret på de konkrete udpegninger af §3-områder, er Danmarks Jægerforbund af den opfattelse, at det kan ske via en forhandling mellem lodsejer og myndighed, hvor der kan tages udgangspunkt i samme principper som skovlovens bestemmelser om erstatningskov ved rydning af eksisterende fredskov.

Mange arealer, som i dag omlægges jævntligt for at sikre dyrkningsretten, vil med en løsning af §3-natur udvikle sig til arealer med en betydelig højere naturværdi.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Natur- og Landbrugskommissionens forslag nummer fire anbefaler følgende:

- Registreringen af beskyttet natur efter naturbeskyttelseslovens § 3 skal gøres til en bindende udpegning, når den igangværende nationale opdatering af registreringen er afsluttet. Alene de registrerede arealer skal være beskyttede. Registreringen opdateres løbende af kommunerne.
- Ny registrering og afregistrering af beskyttede naturarealer skal ske ved afgørelse og med mulighed for påklage.

LANDBRUGETS RAMMEVILKÅR

Målsætning

At ændre lovgrundlaget så den enkelte landmand kan styrke naturindholdet på ejendomsniveau, uden at det udløser bekymring for, at det påvirker landmandens grundbetaling.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Problem

Landbrugslandet er præget af monotone dyrkningsflader uden fødekæder og spredningsmuligheder for flora og fauna. De landmænd, som tager miljø-, natur- og vildtplejehensyn og lader naturen udvikle sig naturligt, mister ofte landbrugstilskud, fordi markerne ikke lever op til de produktionsvilkår, politikerne har opstillet. De gældende regler er tvetydige og uklare.

*Vildtstriber som denne bryder den monotome dyrkningsflade og skaber en lysåben overgangszone mellem mark og levende hegn, men udlægning forudsætter klarhed om regler og tolkninger af regler fra EU, herunder hensigten fra EU.
Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund*

Løsning

Landbrugets rammevilkår skal ændres med henblik på at skabe en struktur, der giver fordele for landbruget ved at styrke landbrugslandets fødekæde og skabe levesteder - herunder bevare de små levesteder rundt om i landskabet.

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at rammevilkårene for landmændene forbedres på de områder, hvor de virker uhensigtsmæssigt eller er direkte skadelige for en bedre natur i landbrugslandet.

Vi henviser til de konkrete forslag, vi har beskrevet i det vedlagte katalog "Landbrugets rammevilkår". Kataloget indeholder beskrivelser af initiativer, der kan styrke fødekæden i landbrugslandet, skabe flere levesteder og bevare de små levesteder rundt om i landskabet.

Natur- og Landbrugskommissionens forslag nummer seks anbefaler følgende:

- Småbiotoper som levende hegn, markskel, diger og grøfter skal, når Danmark implementerer EU's nye landbrugspolitik i 2014/2015, medregnes i det støtteberettigede areal under enkeltbetalingsordningen.
- Opretholdelse af småbiotoper på en bedrift skal indgå i opfyldelse af de krav om god landbrugs- og miljømassig stand, som er knyttet til udbetaling af landbrugsstøtte, når Danmark implementerer EU's nye landbrugspolitik i 2014/2015.
- Det kommende danske landdistriktsprogram skal indeholde forbedrede støttemuligheder til natur og biodiversitet i landbrugslandet, herunder støtte til etablering af flere småbiotoper, sprøjtefri brammer mv. samt udarbejdelse af naturplaner på ejendomsniveau, rådgivning og efteruddannelse om naturhensyn.

LANDSKABS- OG BIOTOPFORBEDRENDE BEPLANTNINGER

Målsætning

At styrke naturindholdet i det åbne land, at skabe levesteder til de dyr, insekter, padder og panter, der er tilknyttet landbrugslandet, samt skabe sammenhæng i naturen som trædesten mellem de større naturområder. Dette kan ske ved at revitalisere den gamle tilskudsordning til læplantning.

Finansiering

Der foreslås en bevilling på finansloven årligt på 12 mio. kr. fra landdistriktsmidlerne.

Problem

Tilskudsordningen til landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, som har eksisteret i Danmark i over 40 år, er nedlagt.

Talrige beplantninger, der er blevet etableret med tilskud fra ordningen, lider i dag voldsomt under hårde beskæringer, fordi den enkelte jordejer ikke vil risikere, at arealet under udhængende grene tegnes fra i markblokken. Alt for mange beplantninger, som ligger op til markblokke, der er tilmeldt grundbetalingsordningen, har på grund af disse voldsomme beskæringer en alt for åben struktur. Planterne er ofte svækkede og er mere modtagelige for sygdomme og svampeangreb, der som følge heraf resulterer i en ringere læeffekt og dækning i bunden.

Herudover er der en kedelig tendens til, at beplantningerne, der er etableret med tilskud fra ordningen, ikke bliver plejet, som det var tiltænkt ved etableringen.

Her er et eksempel på et levende hegn uden buske, hvor der ikke er tyndet, så træerne har kunnet udvikle en bred og dyb krone eller give plads til en fodpose i form af buske og anden vegetation. Dette levende hegn har ikke særlig stor naturværdi.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Her er et eksempel på et levende hegn med meget få træer, hvilket er et resultat af det rette plantesystem og efterfølgende løbende tynding. Dermed er der udviklet et naturligt hegn med få bestandstræer med en bred og dyb krone, og hvor der er huller i kronetaget, der giver mulighed for, at buske kan udvikle sig og sikre, at hegnet får stor naturværdi.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Træer og buske udvikler sig forskelligt, om de plantes solitært eller tæt sammen med andre. Planter de solitært, udvikler træer og buske en lav men bred krone. Planter de tæt, presses kronerne op mod lyset og udvikler dermed en tynd krone. Planter træer og buske tæt, vokser de i indbyrdes konkurrence efter lys, vand og næringsstoffer, og de vil hen ad vejen udkonkurrere hinanden i takt med, at de stærke træer og buskes kroner overvokser de svage træer og buske.

I størstedelen af de beplantninger, der bliver etableret med tilskud fra ordningen, bliver der plantet ammetræer. Ammetræer er midlertidige træer, der plantes mellem de blivende træer og buske for at sikre disses opvækst ved at skabe læ og andre klimaforbedringer. Efter 7-12 år skal ammetræerne gerne fjernes, så de ikke generer og konkurrerer med de blivende træer og buske.

Alt for ofte bliver beplantningerne ikke tyndet og ammetræerne ikke fjernet i beplantningerne. Det medfører en ringe læeffekt, dårlig dækning og leveforhold for dyr og insekter. Dårlig struktur i beplantningerne forringer desuden beplantningens levetid.

Tilskudsordningen til landskabs- og biotopforbedrende beplantninger kræver, at der benyttes hjemmehørende plantemateriale, som er anført i bekendtgørelsens bilag 1.

Listen bør kun indeholde de arter, der reelt er landskabskarakteristiske. Mange af arterne på listen - f.eks. bøg, fjeldribs og dunet gedeblad vil ikke bidrage til det landskabsbillede, vi alle forbinder med det danske landbrugsland.

Løsning

Danmarks Jægerforbund forslår, at ordningen revitaliseres og tilføres følgende:

Løsningsforslag 1

Stil krav om, at der mellem beplantningen og dyrkningsfladen skal være en kantzone på mindst to meter i bredden, således at der bliver plads til, at hegned kan udvikle sig naturligt, og behovet for de voldsomme og skadelige beskæringer minimeres.

I kantzonen må der ikke sprøjtes eller gødskes, men gerne etableres vildt- og bivenlige tiltag ud fra samme krav som i grundbetalingsordningen.

Udover, at arealet mellem dyrkningsfladen og beplantningen delvist løser problemet med de voldsomme beskæringer, vil det også bidrage til at forbedre levevilkår for vilde dyr og planter.

Her er af et levende hegn, som har en god kantzone, der medvirker til at øge naturværdien i og omkring det levende hegn.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Her er et eksempel på tynding af et levende hegn, hvor lystræer prioriteres og hvor ammetræerne fjernes. Buske nedskæres, og kvaset efterlades i hegned. Alt sammen til gavn for naturværdien i det levende hegn.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Løsningsforslag 2

Indfør et tilskud til tynding og pleje af etablerede beplantninger, som tidligere er blevet etableret med tilskud fra ordningen. Tyndingen og plejen skal ske med henblik på, at eventuelle ammetræer fældes, og de resterende træer og buske plejes sådan, at beplantningerne kan forblive tætte i bunden.

For at skabe bedre levevilkår for vilde dyr og planter bør det desuden være muligt at få tilskud til at skabe huller og bryde de lige linjer, der præger beplantningerne i dag. Hermed skabes der mere variation i beplantningerne og dermed et større økologisk rum.

Løsningsforslag 3

Giv mulighed for at etablere lave buskhegn bestående af en planterække. Den tidligere nævnte omkring to meter kantzone skal naturligvis også være gældende for denne type beplantning.

*Etablering af ét-rækkede levende hegn, der består af buske og på et areal, der svarer til det areal, et tre-rækket hegn behøver, giver mulighed for, at naturen selv udvikler sig og skaber et levende hegn med stor naturværdi.
Foto Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

Løsningsforslag 4

Udarbejd en artsliste bestående af de træer og især buske, som man naturligt ser i markskel og uopdyrkede skråninger, med f.eks. gråpil, hvidtjørn, slåen, hyld og hunderose som de mest oplagte.

*Brug af egns karakteristiske planter i levende hegn øger naturværdien.
Foto Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

Løsningsforslag 5

Etablering og pleje af beplantninger med tilskud fra ordningen til landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, skal tælle med i biodiversitetsplanen. Biodiversitetsplanen beskrives nærmere i afsnittet omkring "National naturstrategi".

PRIVAT KØB AF JORD

Målsætning

At skabe en lovgivning, der giver private mulighed for at pleje og udvikle jord med henblik på at øge naturindholdet på arealer, som via privat drift kan få et højere naturindhold, hvor f.eks. jagtinteresser kan være en drivende faktor.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over myndigheds- og informationsindsats

Problem

For at sikre, at der henligger jord til naturformål, klimasikring, drikkevandsbeskyttelse mv., vil det være oplagt at give den almindelige borger mulighed for at bidrage med private midler til at opkøbe jord, som alligevel ikke har værdi for landbrugserhvervet.

Den nuværende landbrugslovgivning giver ikke private personer mulighed for noget sådant.

Det er i dag stort set ikke muligt for private personer at købe landbrugsjord, der ikke er landbrugspligt på, og dermed tilknyttet en beboelse. Heller ikke selv om arealet ikke har en dyrkningsmæssig værdi.

Stort set al jord i Danmark - både egentlig landbrugsjord og natur - er underlagt landbrugspligt. Det betyder blandt andet, at jorden er behæftet med bopælspligt eller, hvis der ikke er en beboelsesejendom på arealet, skal være ejet sammen med en anden landbrugsejendom med beboelse.

Løsning

Ændring af "Lov om landbrugsejendomme", således at det for private personer bliver muligt at erhverve jord til jagt- og naturformål.

Konkret forslås følgende ændring:

I lov om landbrugsejendomme § 6, stk. 1, tilføjes en mulighed for, at landbrugspligten kan ophæves på visse jorder med henblik på, at private kan erhverve jord til natur- og jagtformål.

Natur- og Landbrugskommissionens forslag nummer 7 anbefaler følgende:

- Landbrugslovens regler om erhvervelse af landbrugsejendomme til naturformål skal gennemgås med henblik på at fjerne barrierer for erhvervelse til naturformål.
- Driftsloven bør revideres med henblik på at fastlægge klare krav til og principper for arealanvendelsen på landbrugsjorder og sikre naturværdier. Det skal fremgå, at landbrugsdrift og natur er ligeværdige hensyn, og der skal derfor ikke være begrænsninger for anvendelse af landbrugsarealer til naturformål.

SØNETVÆRK

Målsætning

At øge mængden af levesteder for vandfugle og insekter, samt at skabe en variation i landskabet, der kan medvirke til at løse de udfordringer, der kommer med øget nedbør.

Finansiering

Der foreslås en årlig bevilling på 15 mio. kr. i 5 år, som eventuelt kan finansieres gennem landdistriktsmidlerne samt midler, der er afsat til klimaindsatsen.

Etableringsomkostningerne ved anlægning af søer er afhængige af lokale forhold og vil variere meget. Vi vurderer dog, at den samlede etableringsomkostning pr. søprojekt som beskrevet nedenfor er ca. 150.000 kr. Skal der etableres 500 søer, vil den samlede omkostning dermed være på 75.000.000 kr.

Problem

I henhold til EU's vandrammedirektiv er vi forpligtet til at værne om våd- og vandområder. De danske vandplaner blev indført med henblik på at leve op til disse forpligtelser, men Danmark er fortsat udfordret med henblik på at indfri planernes mål.

Udvaskning af næringsstoffer til åer, søer, fjorde og hav betyder forringede livsbetingelser for en bred vifte af arter. Ud over de dyr og planter, der er tilknyttet de danske vandområder gennem hele deres livscyklus, så påvirkes også de trækkende arter, der har behov for føde under deres ophold her i vinterhalvåret.

Mange mindre søer og vandhuller er sløjftet landet over, og dermed er levesteder for en lang række arter, der enten er tilknyttet vand eller vandets omgivelser (fugtige enge, søbredder etc.), også forsvundet. Vandhullerne dannede et netværk for mange mobile arter, som var med til at skabe sammenhæng i den danske natur, og det netværk er svækket i dagens Danmark.

I mange tilfælde vil større fleksibilitet i rammevilkår for landbrug kunne skabe flere naturlige sø og vådområder til gavn for miljø, natur og klima.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at der tages hånd om de ovennævnte problemer og de kommende vandområdeplaner. Den øgede nedbørsmængde og problemer med oversvømmelser gør, at der er stort fokus på vand og vandmiljø blandt den brede befolkning, og det er dermed et oplagt indsatsområde.

Med den rette placering kan søer, moser og våde enge medvirke til at rense vandet for kvælstof og fosfor, inden det ender i vandløbene og transporteres videre til havet. Samtidig vil levestederne i det åbne land styrkes til fordel for vildtet. Som en del af denne indsats skal løsningerne prioriteres, således at de tager hensyn til den øgede nedbørsmængde.

Ved at etablere eller gendanne vandhuller i det åbne land vil der skabes levesteder til fugle, pattedyr, padder, insekter og planter, der er trængte i kulturlandskabet. Der vil også skabes et netværk, som er med til at binde den eksisterende natur sammen. Ved at genskabe vandhuller de rigtige steder vil disse også kunne bidrage til at modvirke effekterne af klimaforandringer og øget nedbør ved at tilbageholde vandet, inden det strømmer mod åerne, og nedstrøms giver udfordringer i byer langs åstrækningerne.

Der bør skabes et netværk af søer i Danmark, som baseres på historiske kort. Der skal være fokus på mindre vandhuller, og målsætningen kan være at genskabe 500 søer med en gennemsnitlig størrelse på 0,5 ha. Hver sø bør være omkranset af søbred, eng eller anden natur på mindst 1 ha, og det skal sikres, at søerne får permanent status. Ejerskab og brugsrettigheder fastholdes i relation til lodsejeren, der skal afgive jord til etableringen.

Et sønetværk bør tænkes ind i vandplanerne for at sikre størst mulig virkning i forhold til klimaeffekt og kvælstofudledning.

Vand er kraftigt medvirkende til et øget naturindhold i det åbne land og skaber tiltrængte levesteder for mange dyr. Værdien som levested afhænger i nogen udstrækning af den efterfølgende pleje. Afgræsning med husdyr er meget velegnet til at sikre den rette pleje.

Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Arealer, der afsættes til vandhuller eller vådområder, skal frikøbes, så lodsejeren får en éngangsstatning for, at arealet ikke længere er i omdrift. Det betyder, at arealet en gang for alle overgår til natur, og det tinglyses på ejendommen, at jorden ikke længere må dyrkes ved jordbehandling.

Tilstødende arealer må gerne afgræsses og/eller plejes ved slåning - græsset til hø, ensilage, biomasse eller lignende. Et gennemsnitligt dækningsbidrag for planteavl pr./ha/år er ca. 4.000 kr. Kapitaliseres dette med en faktor 20 for udbetaling af en engangserstatning giver det 80.000 kr. pr ha.

Reference til lovgivning eller myndighedernes vejledning

EU's vandrammedirektiv beskriver de overordnede forpligtelser. Danmarks Vandplaner (2009-2015) og de kommende Vandområdeplaner (2015-2021) beskriver Danmarks planer med hensyn til at forbedre det danske vandmiljø og dermed opnå renere vand.

Etablering af vådområder på dyrkede arealer kræver kommunens tilladelse efter planloven. På arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 kræves der ligeledes dispensation hos kommunen. Der gives normalt ikke tilladelse til etablering af søer, som gennemstrømmes af vandløb, eller som anlægges i moser og i større åbne dale, da der i forvejen er et rigt og naturligt dyre- og planteliv. Hvis et område er udpeget som Natura 2000, kan dette også have betydning for etableringen af et vådområde.

Hvis etableringen af vådområdet berører vandløb eller dræn, kræves der tilladelse efter vandløbslovgivningen.

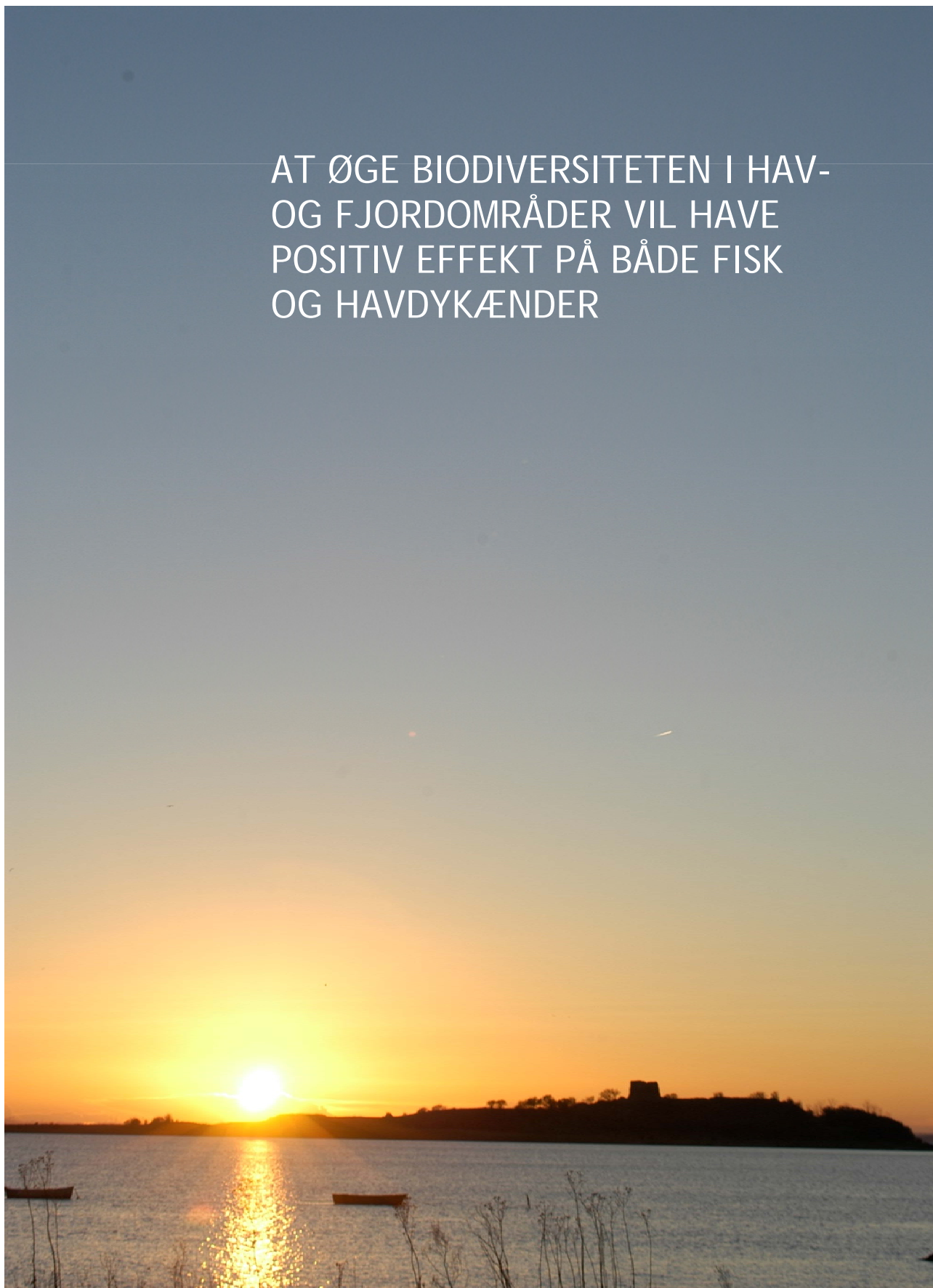
Etablering af vådområder i fredskov kræver tilladelse efter skovloven. Tilladelse efter skovloven indhentes hos den lokale enhed af Naturstyrelsen.

Vand er afgørende for alt liv, også i det åbne land. Derfor skal der afsættes midler til at etablere/genskabe mindre søer og vådområder. Målet er at styrke levestederne i det åbne land. Som en del af denne indsats skal løsningerne prioriteres, således at de tager hensyn til den øgede nedbørsmængde.

*En nyanlagt sø vil give masser af føde til vadefugle, ænder og gæs. Samtidig skabes en større robusthed i landskabets evne til målrettet at stå i mod og opfange øgede nedbørsmængder.
Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund*

AT ØGE BIODIVERSITETEN I HAV-
OG FJORDOMRÅDER VIL HAVE
POSITIV EFFEKT PÅ BÅDE FISK
OG HAVDYKÆNDER

ETABLERING AF STENREV

Målsætning

At øge biodiversiteten i vores hav- og fjordområder med det specifikke mål at øge levesteder for fisk og havdykænder.

Finansiering

Der foreslås en bevilling på finansloven på årligt 10 mio. kr. i 5 år. Indsatsen kan finansieres af midler afsat til kvælstofreduktion og fiskepleje.

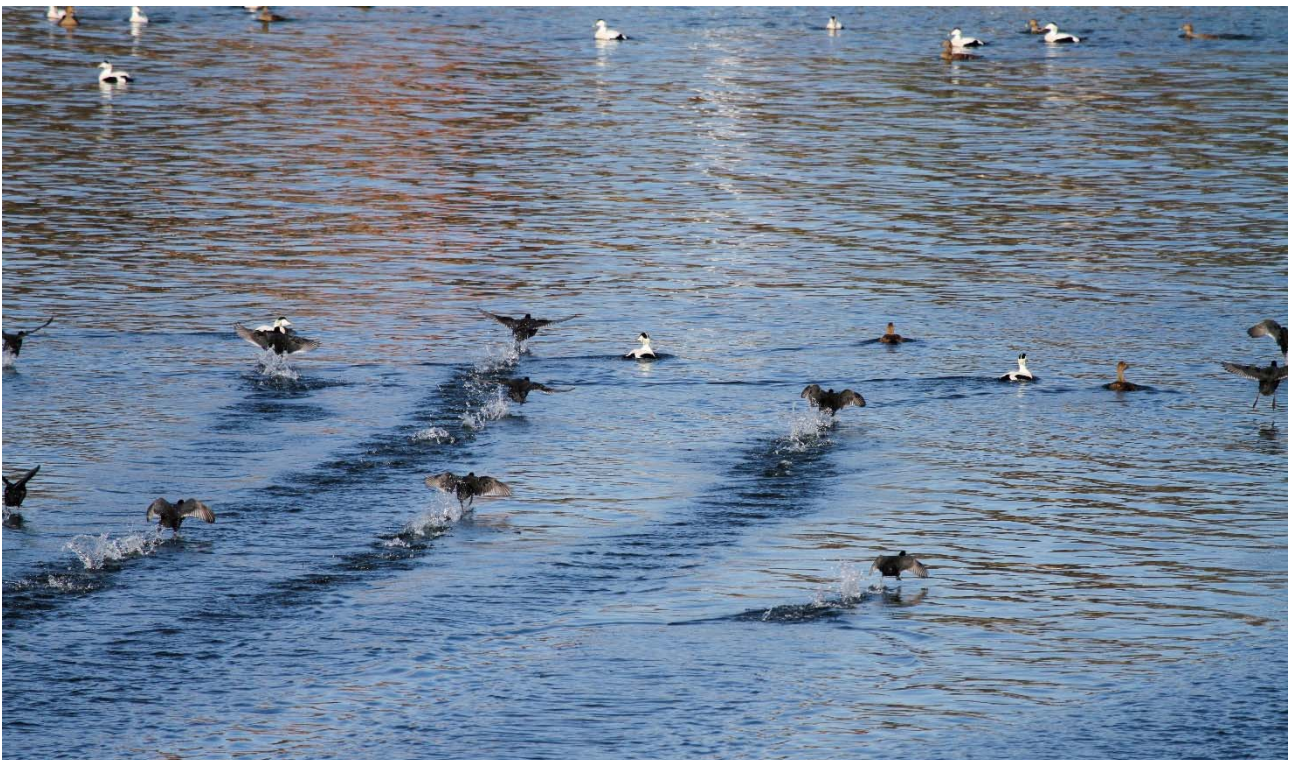
Gennemføres indsatsen som et samlet projekt, kan det overvejes at afdække mulighederne for at gennemføre indsatsen som et LIFE-projekt, som vil gearer de økonomiske midler.

Problem

I vores have og fjorde er der behov for bedre levesteder til fisk, fugle og pattedyr. Mange naturlige stenrev langs Danmarks kyster er blevet ødelagt eller fjernet, ikke mindst gennem de seneste 50 år, hvilket blandt andet har fjernet levesteder for mange marine arter. Visse steder skaber de manglende stenrev også problemer i forhold til kystsikring.

Stenrev en naturlig del af det kystnære havmiljø, og især lyseksponerede stenrev danner basis for en stor artsrigdom af marin flora og fauna. Det betyder, at revene er gode fødesøgningsområder for fisk, fugle og marine pattedyr.

Hård stenbund langs kysterne er nødvendigt for en naturlig forekomst af tang og andre organismer som for eksempel visse muslinger. I nogle områder kan netop fremvæksten af tang betyde, at stenrev kan afhjælpe problemer med iltsvind, idet tang både fjerner næring og producerer ilt.

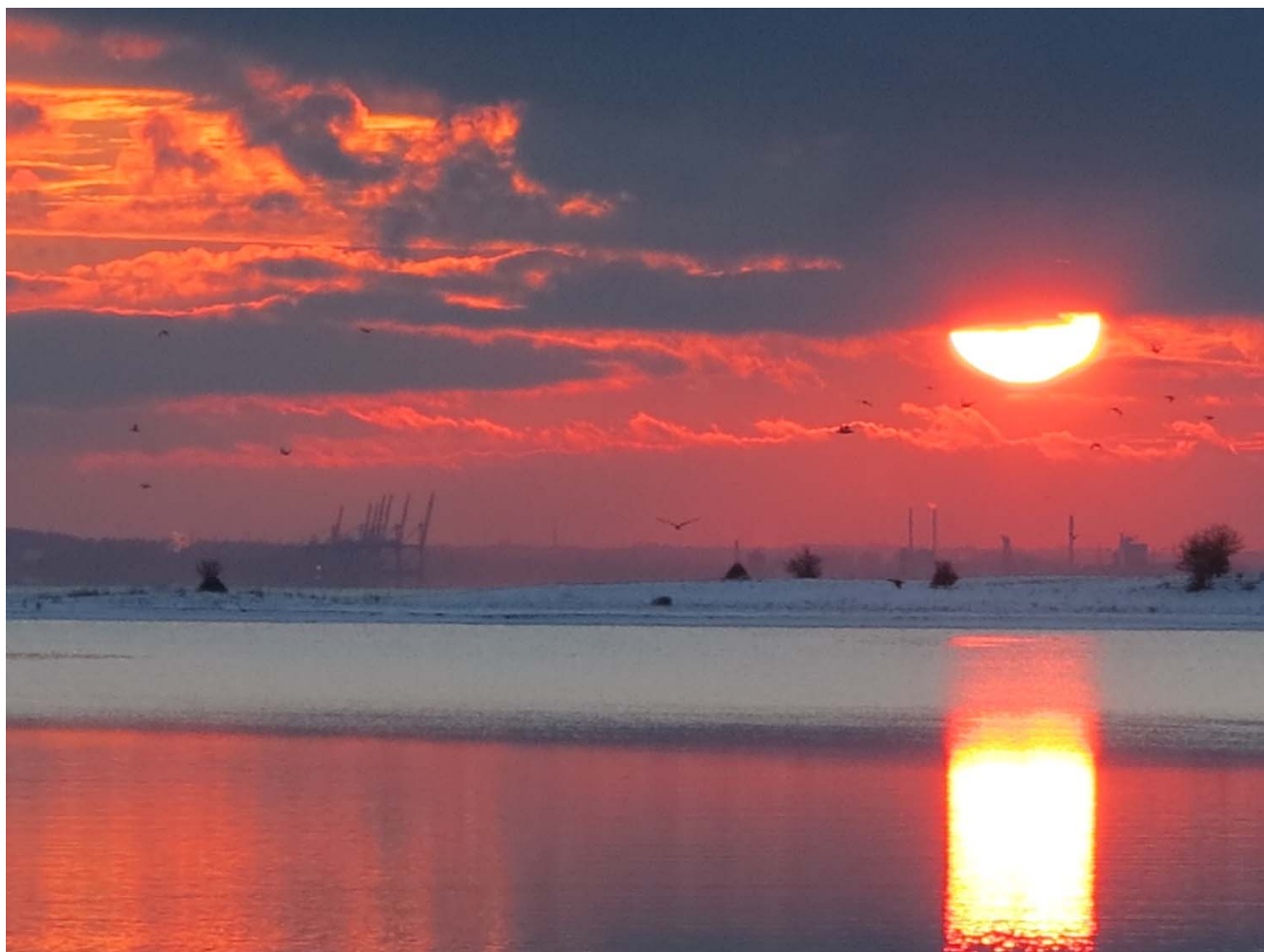

Løsning

Danmarks Jægerforbund opfordrer til etablering af stenrev for at skabe eller genskabe levesteder med henblik på at øge den marine biodiversitet, sikre kysterne, reducere kvælstofbelastningen og forventelig mindske forekomsten af iltsvind - under forudsætning af, at revene placeres rigtigt.

For hurtigst muligt at opnå den ønskede effekt er det vigtigt, at stenrev etableres i de områder, hvor de gavner mest. Indsatsen må i høj grad prioriteres, så stenrev etableres eller genetableres på de væsentligste lokaliteter først. Denne prioritering bør foretages på baggrund af videnskabelige undersøgelser, som f.eks. også bør inkludere forekomsten af havdykænder - en artsgruppe, som generelt er i tilbagegang i disse år.

Frivilligt arbejde som foreningen www.alsstenrev.dk kan tænkes ind i sådan en indsats.

GENSKABELSE AF VEGETATION I FJORDENE

Målsætning

At udarbejde et grundlag for at øge og forbedre mængden af levesteder i de indre danske farvande for specielt fisk og fugle.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Problem

I vores have og fjorde er der behov for bedre levesteder til fisk, fugle og pattedyr, som er direkte afhængig af den bevoksning, der findes.

Specielt ålegræsset er gået tilbage som følge af kvælstofpåvirkningen og anden udledning fra byerne. Her ser vi nu en forbedring, men en del af bundplanterne, som fisk og fugle er afhængig af, har svært ved at få fæste igen, hvorfor det vil tage mange år, inden disse planter genindvandre.

Der er dog gennemført forskellige forsøg med udplantning af blandt andet ålegræs, hvor der er indsamlet nogen viden på dette område.

Løsning

Danmarks Jægerforbund anbefaler, der bliver udarbejdet en oversigt over de indsatser, der har været forsøgt, og der indsamles den viden, der findes på området. På baggrund af dette skal det udvikles en langsigtet strategi for at genskabe bevoksninger i vores indre farvande.

I en sådan udredning anbefales det også at overveje mulighederne for at inddrage frivillige i dette arbejde. Dels i forhold til det konkrete arbejde med genetablering, men også i forbindelse med en efterfølgende overvågning.

AT ØGE BIODIVERSITETEN
I SKOVE VIL SKABE
RESULTATER PÅ KORT
OG LANG SIGT

REVIDERING AF SKOVSTRATEGI

Målsætning

At øge biodiversiteten i vores skove på en omkostningseffektiv måde, som skaber resultater på kort og lang sigt.

Finansiering

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Problem

Danmark har forpligtet sig til at bremse tilbagegangen i biodiversiteten. En af de steder, hvor tilbagegangen nemmest stoppes, er i landets skove.

I den verserende debat fokuseres der alene på værdien af urørt skov. Af flere årsager løser udlægningen af urørt skov i sig selv ingenting, idet det tager tid, før skovøkosystemet udvikler sig til gavn for biodiversiteten. Urørt skov er således en langsigtet måde at sikre biodiversiteten.

En række andre tiltag vil på kort sigt kunne sikre øget biodiversitet i landets skove. Bevarelse af gamle træer og områder i skoven med naturlig hydrologi og henfald giver øget biodiversitet og kan sagtens kombineres med en flersidig skovdrift med plads til produktion.

Løsning

For at sikre en langsigtet indsats bør den nuværende skovstrategi revideres med det formål at iværksætte en række tiltag for at fremme naturen og biodiversiteten i landets skove.

Der kan vælges mellem to incitamentsstrukturer: økonomiske tilskud, der kan sikre en implementering af de ønskede tiltag eller bedre information.

De økonomiske subsidier er omkostningstunge, hvorfor en billigere og mere varig model er at sikre en bedre forståelse for værdien af naturindhold og biodiversitet ved den enkelte lodsejer.

Tiltag, der kan være med til at øge naturindholdet og bremse tilbagegangen i biodiversiteten, kan være:

- Etablering af mere lysåbne (græsnings)områder.
- Øget hydrologi i skovene.
- Forøgelse af løvtræsandelen.
- Revidering af Rødgranens status som hjemmehørende.
- Fremme af lystræarter.
- Fastholdelse af målsætningen om at øge det samlede skovareal, men under mere fleksible tilskudsordninger.

De nuværende tilskudsordninger til skovrejsning fokuserer mere på kulturetableringssucces end på at skabe skov med højt naturindhold og naturlig dynamik.

Natur- og Landbrugskommissionens forslag nummer otte anbefaler følgende:

- Der skal gennemføres en revision af naturskogsstrategien fra 1992 med henblik på varig beskyttelse af mere gammel, oprindelig skov og udlæg af meget mere urørt skov – både i offentlige og private skove.
- I det kommende danske landdistriktsprogram skal der afsættes flere midler til sikring af biodiversitet og naturhensyn i private skove – både inden og uden for Natura 2000-områderne.

FÅ MERE AT VIDE

Kontakt Danmarks Jægerforbund og få mere at vide:

Formand
Claus Lind Christensen
27 80 28 55
clc@jaegerne.dk

Jagtfaglig chef
Niels Søndergaard
88 88 75 06
nis@jaegerne.dk

Politisk konsulent
Morten Sinding-Jensen
88 88 75 56
msj@jaegerne.dk

Pressechef
Torsten Lind Søndergaard
81 88 02 08
tls@jaegerne.dk

Se også på www.jaegerforbundet.dk/naturpakke

Danmarks Jægerforbund
Molsvej 34
8410 Rønde

Tlf. 88 88 75 00

www.jaegerforbundet.dk